

Ralf Rothmann: Nuorta valoa | Maailmankirjat

Risto Niemi-Pynttari:

POIKAKERTOJA OMISSA OLOISSAAN JA 60-LUVUN DDR

Tätä romaania voisi luulla realistiseksi. Kuvitelkaa 60-luku, Saksa, kaivostyöläisen perhe Ruhrin alueella. Voiko realistisempaa maailmaa olla? Tuntuu kuitenkin, että Ralf Rothmann katsoo uudestaan tuota maailmaa ja kiinnittää kertojan huomion eri asioihin kuin 60-luvun realismi. Kohtaukset rakentuvat toisin, huomio kiinnittyy toisiin asioihin, tunteet paljastuvatkin toisenlaiseksi kuin 60-luvun realismissa.

Rothmannin Nuorta valoa -romaanista ei Kritiikkiportin haulla paljastunut yhtään arviota. Se on kuitenkin teos, joka ansaitsee tulla luetuksi Suomessakin.

Rothmannin *Nuorta valoa* on hänen Ruhr -romaanisarjansa viimeinen. Osin omaelämäkerrallisen sarjan muut teokset kertovat sitten 60-luvun lopun koulupojasta ja 70-luvun nuorisokulttuurista.

Romaanin läpi kulkee erillinen ja yksinäinen onkalo: kaivostyömies työssään. Hän etenee kaivoksen perukoille ja alkaa työnsä. Kaivosmiehen työ on ammattikieltä sellaiseen tyyliin, joka paljastaa 60-luvun työnkuvaukset kevyiksi popularisoinneiksi. Rothmann siis haastaa vanhan työläisrealismin. Kirjoittajana Rothmann kertoo myös tekevänsä yksinäistä työtä, hänellä ei ole kontakteja toisiin kirjailijoihin. Eräässä haastattelussa hän onkin sanonut, häntä kiinnostaisi vain työläiskirjailijoiden seura, mutta sellaisia ei enää ole.

Aikanaan olisi sanottu, että kaivosmiehen työ oli leivän hankkimista perheelle, ja kotiäidin työ oli hoitaa pienillä rahavaroilla puhtautta ja ruokaa kotiin. Äiti on depression vaipunut ketjupolttaja, joka piiskaa ja hakkaa poikaansa alituisen. Romanin mies on yksinäinen, erillään perheestä. Vaimo on depressiivinen, sairasteleva. Romanin mies on yksinäinen, erillään perheestä, poika odottaa pientä huomiota isältään mutta ei saa. Ainoa läheinen ihminen Julielle on pikkusisko Sophie.

Seuraavassa otteessa päähenkilö oli koulussa joutunut väkivaltaisen kurituksen kohteeksi, ja karkaa sen vuoksi metsään, menee vieraan jengin majaan. Hän tarkkailee majasta erästä miestä, ja kohta on romaanille tunnusomainen:

Kun saavuin Kleekampin jengin puuhun rakentamalle majalle, pysähdyin hetkeksi paikalleni. Ei äännähdystä, ei ääniä, ja varmuuden vuoksi heitin kiven katolle, pahvikatolle; mutta ketään ei näkynyt. Maja oll rakennettu kahden melko matalan, kieroon ja yhteen kasvaneen tammen varaan, ja kun oli vetänyt itsensä alimmalle oksalle voi käyttää muita oksia jonkinlaisina porrasaskelmina. Oviaukon edessä oli pieni tasanne, sillä ruukku täynnä kuihtuneita hajuberheitä, ja verhossa, reikäisessä villahuovassa, roikkui pahvikyltti, jossa luki: "Ken tänne astuu, on kuoleva."

Jirin teko on rohkea, jos jengiläiset saisivat vierailun selville, hänet hakattaisiin. Jirin rohkeus on yleensä juuri tällaisia yksinäisiä ja täysin heikökohtaisia asioita. Tästäkään käynnistä hän ei kerro koskaan kenellekään.

Heillä oli majassa jopa keittomandollisuus, ontoksi hakattu reikätiili, ja sen ympärillä olevilla penkeillä oli muovilautasia, pestyjä sinappilaseja ja pölykapseli tuhkakuppina. Nurkassa roikkui ämpäri, jossa oli varreton paistinpannu, hiilihanko ja muutama lusikka, ja irtisahatuille oksille oli vahalla kiinnitetty kynttilöitä, useimmat niistä enää tynkiä, joiden yläpuolelta katto oli mustunut. Minä pengoin laatikkoa ikkuna-aukon edessä, mutta löysin vain muutaman tyhjän olutpullon ja Sankt-Pauliuutisten irtonumeron, jonka olin jo nähnyt. Selasin sen silti läpi. Melkein kaikilla naisilla oli samanlaiset rinnat kuin rouva Latifilla, meidän piirustusmaikalla, jonka rinnat koskettivat joskus oppilaita hänen kumartuessaan korjaamaan jotain kohtaa. Lehtipaperista lähti väriä sormenpäihini.

Yksityiskohtien kuvaus, ja kaikki se mitä majasta havaitaan on tarkasti vain sellaista mikä kiinnostaa poikaa, eli asioita ei kuvata objektiivisesti vaan kaikesta välittyä pojan asiantunteva asenne majaan, hän voisi havaintojen pohjalta tehdä jo omankin majansa.

Hankasin parhaillaan sormiani housukankaaseen, kun kuulin yhtäkkiä alhaalta jotain, rasahduksen ja kahinaa. Lattian läpi, raoista ja refistä, näki ulos. Mutta en nähnyt ketään, ryömin ovensuulle ja työnsin verhoa, vain sen alakulmaa, vähän sivuun. Pensaita ja puita, perhonen saniaisessa. Hopeisia hämähäkin lankoja. Ja jonkun siellä alhaalla kuitenkin täytyi olla; pikkuoksat risahtelivat kuin luut kenkien alla, eivätkä ne olleet lapsen kengät, eivät ainakaan sellaisen, joka leikki intiaania. Lintu pyrähti ruohikosta leppiin ja räkäisi kiukkuisena.

Sitten tuli yhtäkidä hiljaista, ja minä – edelleen kontallani – en liikahtanutkaan. Pulssi jyskytti korvissani. Lopulta kuulin litinää ja lotinaa, sävyltään jatkuvasti vaihtelevaa, aivan kuin vettä kaatuisi kuivuneille lehdille, pehmeälle sammaleelle tai kovalle hiekkamaalle, ja pian nenääni leyhähti tuoreen kusen haju. Heti sen jälkeen näin pellavaisen tukkapehkon ja kuulin vetoketjun, sen pienten hampaiden äänen.

Aikuiset miehet ovat pelottavia, Jiri on vain 12 ja arka ikäisekseen. Näin siis itseksensä rohkea poika tietää että silloin kun uros tulee paikalle hänen on syytä vetäytyä ja olla hiljaa. Kaikki romaanin miehet ovat sellaisia,joita Jiri välttelee ja tarkkailee.

Mies raapi kaljua kohtaa takaraivollaan ja tarkasteli maastoa tamrniien edessä, rakennusjätetasoja, joiden välissä seisoi setan palanut kori. Nahkalaukku, jota hän kantoi, oli vanha

ja naarmuttunut, ja kun hän kumartui, näin hilseen hänen takkinsa olkapäillä. Hän nosti ylös palasen sinistä kaakelia ja heitti sen aukion keskellä seisovaan kurkkuämpäriin. Se oli niin ruosteessa, että sirpale lensi vaivatta sen läpi.

Ehkä hän ei seisonut puun alla pitkään, mutta minusta aika tuntui loputtomalta. Oli vaikea hengittää äänettömästi, nenäni oli vielä tukossa itkusta. Käteni, sen haava, tykytti, ja vaikka polviin sattuikin kovilla laudoilla, olin liikkumatta, jotta en paljastaisi itseäni. Silti kuului naksandus, tuulenpuuska oli liikauttanut kattopahvia, ja mies tuntui epäröivän, katseli ympärilleen. Ja sitten, aivan kuin hänen mieleensä olisi vasta nyt juolahtanut, että hänen yläpuolellaankin saattoi olla joku, hän kohotti hitaasti, miltei varovasti, päätään. Otsa oli rypyssä, kulmakarvat kaarella, ja minun näkökulmastani katsottuna näytti slitä, kuin hänen kengänkärkensä kasvaisivat suoraan hänen leukansa alta. Hänen nailonpaitansa kauluksessa oli likarantu.

Tiesin, että hän ei voinut nähdä minua pimeässä luolassani: olin itse usein luullut majan olevan tyhjä, ja heti kun olin raottanut verhoa seisoin sateessa, jota ammuttiin putkista, ritsoista tai hernepyssyistä. Luultavasti syynä oli se, että näin miehen kasvot, ohuet huulet, kapean nenän ja kirikkaat silmät väärin päin – joka tapauksessa tunnistin vasta hänen äänestään, tosin vaimeasta, mutta kuitenkin tyllystä "Tule alas sieltäl", että se oli herra Gorny, meidän talonomistajamme.

Minä en sanonut mitään, tuskin uskalsin hengittää. Hän ei voinut nähdä minua ja oli epätodennäköistä, että hän hilautuisi tammen alimpia oksia itkin ylös. Ne olivat liian ohuita aikuisille. Pysyin siis hiljaa enkä liikuttanut päätäni edes millimetriä, jotta en kadottaisi häntä näkyvistä lautojen raosta. Miksi hän mahtoi olla tähän aikaan päivästä nummella eikä kaivoksessa – päähäni ei pälkähtänyt sellamen ajatus, koska pelkäsin, että minulta kysyttäisiin miksen istunut koulunpenkillä. Hän veti kuuluvasti limaa nieluunsa, otti askeleen sivuun ja minäkin liikautin päätäni, katsoin seuraavasta raosta.

Hänen nenänsä oli vähän vinossa vasemmalle, ja silmät lähellä toisiaan – mistä meidän äiti ei pitänyt. Sellaiset silmät ovat kuulemma tyhmyyden merkki, hän sanoi aina, kun Gornyn kanssa oli jotain harmia niin kuin vähän aikaa sitten, kun tämä oli kieltänyt isää rakentamasta katolle kyyhkyslakkaa. Sitä paitsi hänen suunsa näytti aina siltä kuin hän yrittäisi imeä huuliensa ihoa hampaidensa väliin, myös nyt kun hän näytti tutkivan jokaista oksanreikää ja rakoja lattiassa. Samalla hän

piti kättään taskussa ja penkoi sitä kuin etsisi jotain. Kuulin kolikkojen tai avainten kilinää.

Lopulta hän sylkäisi ja käveli aukean yli. Hänellä ei tuntunut olevan kiirettä, ja kun hänen päänsä oli kadonnut kumpareiden, rikkaruohoa kasvavan rakennusjätteen taakse, laskin hiljaa kahteenkymmeneen. Vasta sitten laskeuduin puusta. Virtsaläiskä puunkuoressa näytti hautakiven varjolta, ja minä avasin sortsini ja kusin läiskän reunojen yli. (s. 17 -29)

Ralf Rothmann: *Nuorta valoa (Junges licht)*, suom. Raija Nylander, Avain 2009.